

دبیرستان غیر دولتی دانشمند
(دوره اول)

ادبیات کلاس هشتم

دبیر: استاد طاهری

سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳

درسنامه درس اول

تلمیح

شاعر یا نویسنده، گاهی بریا زیباتر ساختن سخن و یا تأثیرگذاری بیش تر آن به طور غیرمستقیم از آیات، روایات، احادیث، داستان ها و رویدادهای مهمّ تاریخی و... استفاده می کند. مانند:

ذات او دروازه ی شهر علوم زیرفرمانش حجاز و چین و روم (اقبال لاهوری)

اشاره به حدیث «أنا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلَيُّ بَابُهَا» که حضرت رسول فرموده اند: «من شهر علم هستم و علی دروازه ی آن.»

بوی پیراهن یوسف چو به یعقوب رسید دل او شاد شد و دیده ی او گشت بصیر

اشاره به دوری یوسف از حضرت یعقوب (ع) و دادن پیراهن او توسط برادرانش به یعقوب که موجب شادی دل حضرت یعقوب (ع) شد.

هم چو یونس آمده بیرون ز بطن حوت و افتاده برکناره دریا نحیف و زار

اشاره به داستان گیرافتادن حضرت یونس در شکم ماهی دارد.

درسنامه درس دوم

« تشبیه » در لغت به معنی مانند کردن دو چیز به یک دیگر است. اگر چیزی یا کسی را از جهتی به چیزی یا کس دیگری مانند کنیم، در اصطلاح آرایه ی تشبیه به کار برده ایم.

* هر شب آسمان مانند چادر سیاهی، تاریک می گردد.

از تشبیه برای زیباتر شدن کلام و محسوس تر شدن مفهوم گفته هایمان استفاده می کنیم.

هر تشبیه چهار رکن دارد:

رکن اول: ————— ← مشبه: چیزی یا کسی که به چیز یا کس دیگری تشبیه می شود.

رکن دوم: ————— ← مشبه به: چیزی یا کسی که مشبه به آن تشبیه شده است.

رکن سوم: ————— ← وجه شبه: ویژگی مشترک و دلیل تشابه بین مشبه و مشبه به را بیان می کند.

رکن چهارم: ————— ← ادات تشبیه: کلماتی که شباهت را نشان می دهند. مثل: همچون، همانند، چون، مثل، به سان، به کردار، همچو و...

شبی	چون	چاه بیژن	تنگ و تاریک
مشبه	ادات تشبیه	مشبه به	وجه شبه

* امکان دارد در تشبیه، ترتیب ارکان رعایت نشود.

* بَلَمَ آرام چون قویی سبکبار	به نرمی بر سر کارون همی رفت		
مشبه	وجه شبه	ادات تشبیه	مشبه به

* گاهی ممکن است وجه شبه از عبارتی که تشبیه دارد، حذف شود. در این صورت، خود مخاطب به علت تشبیه مشبه و به، پی می برد.

* خرم شهر شقایقی خون رنگ است که داغ جنگ را بر سینه دارد.

(ادات تشبیه حذف شده است.)

در تشخیص ادات تشبیه باید به معنی واژه ی «چون» دقت کنیم که در معنی «مانند» آمده باشد. «چون» در معنای «زیرا»، «وقتی» و «چگونه» هم آمده است.

مانند: تو مردم بین که چون بی رای و هوش اند	که جانی را به نانی می فروشند
چگونه	

طرفین تشبیه یعنی مشبه و مشبه به.

* در برخی از تشبیه ها ادات تشبیه و وجه شبه حذف می شوند که در این صورت ارزش ادبی تشبیه بالاتر می رود.

نگاهش خنجر است و کلاهش شمشیر.

مشبه (۱) مشبه (۱) مشبه (۲) مشبه به (۲)

(ادات تشبیه و وجه شبه حذف شده است.)

* اگر در تشبیهی وجه شبه و ادات آن حذف شوند و مشبه و مشبه به، نوعی ترکیب اضافی بسازند، به آن ترکیب « اضافی تشبیهی » می گویند.

* دیشب به سیل اشک، ره خواب می زدم نقشی به یاد روی تو بر آب می زدم

مشبه به مشبه

اضافه ی تشبیهی

* حس آمیزی:

به عبارت های « بوی آب می شنوم » و ترکیبات « آهنگ لطیف »، « قصه های شیرین »، « خبر تلخ » و « صدای زیبا » دقت کنید.

در هر یک از آنها دو حس از حواس پنج گانه ی بینایی، شنوایی، چشایی، لامسه و بویایی را در هم ریخته ایم؛ یعنی وقتی می گوئیم « بوی آب می شنوم »، بو را که مربوط به حس بویایی است با شنیدن که مربوط به حس شنوایی است به کار برده ایم و در « آهنگ لطیف » دو حس شنوایی و لامسه را و در « قصه های شیرین »، شنوایی و چشایی را در هم آمیخته ایم.

به این نوع کاربرد یا درهم آمیختن حواس « حس آمیزی » می گویند. مانند:

• بوی دهن تو از چمن می شنوم رنگ تو ز لاله و سمن می شنوم (مولوی)

• در جواب هر سؤالی حاجت گفتار نیست چشم گویا عذرمی خواهد لب خاموش را

• از صدای سخن عشق ندیدم خوش تر یادگاری که در این گنبد دوآر بماند (حافظ)

درسنامه درس ۳

یکی از عناصر زیباسازی در سخن، کاربرد تکرار در کلام است. این تکرار موجب می شود که موسیقی متن زیباتر و تأثیر گذارتر به نظر آید. مانند:

این جانِ جانِ جان، ما نامیدم از بهرِ نان برجه گدا رویی مکن در بزم سلطان، ساقیا
واژه (جان) در بالا به زیبایی شعر افزوده است.

اما گاهی تکرار یک حرف، می تواند موجب زیبایی کلام شود و سخن ما را دل نشین تر سازد. به تکرار یک حرف یا صدا در عبارت یا بیت « واج آرای» یا « نغمه ی حروف» گفته می شود.
به این مثال ها توجه کن:

* لبخند تو خلاصه خوبی هاست لختی بخند، خنده ی گل زیباست
(تکرار حرف (خ) موجب زیبا شدن ابیات شده است.)

* سرو چمان من چرا میل چمن نمی کند همدم گل نمی شود یاد سمن نمی کند
(تکرار دو حرف (ن)، (چ) و (ا) شعر را به نهایت زیبایی رسانده است.)

درسنامه درس چهارم

به مجموعه ای از کلمات که در کنار یک دیگر قرار می گیرند و مفهوم و پیام کاملی را به مخاطب می رسانند « جمله » می گویند.

جمله از دو بخش نهاد و گزاره تشکیل شده است که بخش اصلی گزاره، « فعل » است.

نهاد، همواره اسم است و هرگز نمی تواند فعل باشد.

فعل انواع مختلفی دارد که در بخش های مختلفی از همین کتاب به آن پرداخته شده است.

«اسم» کلمه ای است که برای دلالت بر شخص، شیء و یا مفهومی به کار می رود. مانند:

ساعت، مینا، داوود، همدلی، شجاعت، اتفاق، انسان و ...

و اما کاربردهای اسم در جمله که ما در این کتاب با آن سروکار داریم عبارت اند از:

* نقش نهادی: ساعت از کار افتاده است.

* نقش مفعولی: من ساعت خریدم.

* نقش متممی: من از ساعت دوستم خوشم آمد.

* نقش مسندی: وسیله ای که برای نشان دادن زمان به کار می رود، ساعت است.

درسنامه درس ششم

گاهی شاعران برای رعایت وزن شعر، از کلمات مخفّف یا کوتاه شده استفاده می کنند. مثلاً در بیت:

می باش به عمر خود سحر خیز وز خواب سحر گهان بپرهیز

کلمات (وز) و (سحرگهان) مخفّف (وَاز) و (سحرگاهان) هستند یا در مصراع «زنهار مگو سخن به جز راست» کلمه ی زنهار کوتاه شده ی کلمه ی «زینهار» است و یا فعل های «گویم» و «جویم» در بیت:

زین گفته سعادت تو جویم پس یاد بگیر هر چه گویم

که مخفّف «می گویم» و «می جویم» می باشند.

۲) در بسیاری از شعرها نصایح، مواعظ و پند و اندرزهای بسیاری که راه بهتر زیستن و سعادت و خوش بختی را نشان می دهند، دیده می شود که به این نوع سروده ها و نوشته ها «ادبیّات تعلیمی و اندرزی» می گویند.

آثاری چون گلستان و بوستان سعدی، مثنوی معنوی مولوی، کلیله و دمنه از بهترین نمونه های ادبی تعلیمی به شمار می رود.

شعر تعلیمی در ادب فارسی بسیار قوی است و این گونه اشعار در کشور ما بیش تر جنبه ی غنایی یافته است، زیرا ادبیّات تعلیمی به جز ایران در کشورهای دیگر نیز وجود دارد
شعر زیرنمونه ای از ادبیّات تعلیمی است.

گفت چشم تنگ دنیا دوست را یا قناعت پر کند یا خاک گور

درسنامه درس هفتم

به اسم های موجود در یک جمله، «گروه اسمی» می گویند.

گروه در این جا به معنی اصطلاحی آن که تاکنون با آن سروکار داشته اید؛ نیست. یعنی ما به مجموع چند نفر یا چند چیز، گروه می گوییم. در حالی که در زبان فارسی به یک کلمه (اسم) هم، گروه می گویند. همین طور به یک اسم و تمام وابسته های قبل و بعد آن هم، گروه می گویند.

در هر گروه یک «هسته» وجود دارد و ممکن است یک یا چند «وابسته» نیز داشته باشد. پس وجود هسته اجباری و وجود وابسته، اختیاری است.

گل آفتاب گردان رو به خورشید کرد.

گروه اسمی (نهاد)

گل: هسته (نهاد)

آفتاب گردان: وابسته ی نهاد

در هر گروه اسمی، اولین کلمه ای که کسره می گیرد «هسته» است و بقیه ی کلمه های قبل و بعد آن وابسته هستند. مانند:

گل آفتاب گردانی رو به خورشید می کند.

هر

هسته

وابسته ی پیشین

* اگر بعد از هسته بیایند، وابسته ی پسین هستند.

همه ی گل های آفتاب گردان زیبا هستند.

وابسته ی پیشین هسته وابسته ی پسین

درسنامه: درس هشتم

یکی از قالب های شعری «مثنوی» است. مثنوی در لغت یعنی دوتایی. در این قالب هر دو مصرع در یک بیت هم قافیه اند و قافیه در ابیات قبل و بعد هر بیت با آن یکسان نیست. به همین دلیل این قالب برای سرودن داستان های بلند و مطالب طولانی کاربرد دارد. نام دیگر مثنوی «دوگانگی» است.

از مشهورترین مثنوی ها می توانیم به « مثنوی معنوی مولانا»، « منطق الطیر عطار نیشابوری»، « شاهنامه ی فردوسی»، « لیلی و مجنون نظامی گنجوی» و « هفت اورنگ جامی» اشاره کنیم. مثنوی را با این شکل می شناسند.

.....

*.....

*.....

#.....

#.....

×.....

×.....

درسنامه درس نهم

وابسته های اسم (۱)

«صفت بیانی»

کلماتی که چگونگی و خصیّات اسم را بیان می کنند و وابسته ی اسم هستند؛ صفت نام دارند. صفت از حیث مفهوم به انواع مختلفی تقسیم می شود.

۱- صفت بیانی: سفالی، اخمو، درستکار و...

۲- صفت اشاره: این، آن، همین و...

۳- صفت پرسشی: چه، چگونه، کدام و...

۴- صفت مبهم: همه، فلان، بهمان و...

۵- صفت تعجّبی: چه، عجب و...

۶- صفت شمارشی: یک، یک سوم و...

در این درس به توضیح صفت بیانی به عنوان یکی از وابسته های اسم می پردازیم.

«صفت بیانی» صفتی است که چگونگی و خصوصیات اسم قبل از خود را مانند قد، جنس، رنگ و... بیان می کند.

آن دانش آموز بلند قد، والیبالیست است.

بنابر این صفت بیانی، یک وابسته پَسین برای اسم است.

درس نامه درس دهم

جناس

جناس کلماتی هستند که در آن ها حروف مشترکی دیده می شود که از یک جنس هستند. این گونه واژه ها شعر و نثر را زیباتر و خوش آهنگ تر می کنند. دو کلمه ی هم جنس گاهی جز معنی هیچ گونه تفاوتی با هم ندارند و گاه علاوه بر معنی در یک نشانه یا حرکت هم متفاوت هستند. مثل:

«شیر» و « شیر » که فقط در معنی تفاوت دارند.

(حیوان جنگل) (خوراکی)

« صبا » و « سبا » هم از این دست کلمه ها هستند.

جناس انواع مختلفی دارد که در این جا به توضیح چند نمونه از آن پرداخته ایم.

۱) اگر دو کلمه کاملاً مثل هم باشند (هم نوشتن و هم تلفظ) و فقط در معنی با هم متفاوت باشند « جناس تام » نام دارند. مانند:

روان (رونده) و روان (جان و روح) باز (دوباره) و باز (پرنده ای شکاری) و باز (گشوده)

۲) اگر دو کلمه فقط در حرکت ها متفاوت باشند « جناس ناقص حرکتی » نام دارند. مانند:

مهر و مهر

کشتی و کشتی

(به این نوع از کلمات ، هم نویسه می گویند.)

۳) اگر دو کلمه فقط در یک حرف با هم تفاوت داشته باشند « جناس ناقص اختلافی » نام دارند. مانند:

یاد و یار

وفا و صفا

۴- اگر یکی از دوکلمه فقط یک حرف از دیگری بیش تر داشته باشد، «جناس ناقص افزایشی» نام دارند. مانند:

دست و دوست

دیدار و دیار

به ابیات زیر توجه کنید.

* برادر که در بند خویش است، نه برادر نه خویش است.

(خویش اول: خود - خویش دوم: فامیل)

گفته ی جاهل شمرش نی مدام

* آن چه نهد در ره عقل تو دام

(جناس ناقص افزایشی)

نه بهرام پیدا نه کیوان نه تیر

* شبی چون شبه، روی شسته به قیر

(جناس ناقص اختلافی)

پنبه ای اندر دهان خود فشار

* این چه زاژ است و چه کفر است و فشار

(جناس ناقص حرکتی)

درسنامه درس یازدهم

وابسته های اسم (۲)

صفت اشاره، صفت شمارشی

۱) برای نشان دادن دوری یا نزدیکی هر چیز از واژگان (این)، (آن)، (همین) و (همان) استفاده می کنیم. چنانچه این کلمات در جمله ای قبل از اسم قرار بگیرند صفت اشاره نامیده می شوند و در غیر این صورت ضمیر اشاره هستند. مانند:

این	چمدان،	سنگین است.
صفت اشاره	اسم (هسته)	
(وابسته ی پیشین)		

۲) اعداد اصلی (یک، دو، سه، ...، هزار، دو هزار و...) و ترتیبی (اولین، دومین، سومین و...) صفت شمارشی هستند. صفت شمارشی پیش از اسم می آید و وابسته ی پیشین اسم نامیده می شود. در هر جمله ای باید گروه اسمی را مشخص کنیم، هسته را در گروه پیدا کرده و وابسته های پسین و پیشین را مشخص کنیم.

چهلمین	روز	از ماه محرم را اربعین می نامند.
صفت شمارشی	اسم (هسته)	
(وابسته ی پیشین)		

درس دوازدهم درسنامه

وابسته های اسمی (۳)

صفت پرسشی و صفت تعجبی

به این جمله ها توجه کنید:

* چه دوست خوبی!

* عجب روزگاری!

* چه موجودات دیدنی و زیبایی!

کلمات (دوست، روزگار، و موجودات) در گروه های اسمی بالا، هسته هستند که قبل و بعد از خود، وابسته هایی دارند. تاکنون وابسته ی پیشین صفت های اشاره و وابسته ی پسین صفت های بیانی را در درس های قبل خوانده ایم. نوع دیگری از وابسته های پیشین به نام « صفت تعجبی » هم گاهی قبل از هسته می آید، گروه اسمی را می سازد. مانند:

* چه کار خوبی کردی!

صفت تعجبی هسته صفت بیانی

(وابسته ی پیشین) (وابسته ی پسین)

* هر گاه واژه های «چه، عجب، چه قدر» همراه اسم یا جانشین اسم باشند، « صفت تعجبی » هستند و اگر به تنهایی بیایند، «ضمیر تعجبی» هستند که دیگر وابسته محسوب نمی شوند. مانند:

* چه کردی؟

ضمیر پرسشی

* هر گاه واژه های «کدام، کدامین، چه، چگونه، چطور، چه جور، چه قدر، چه اندازه، چه مقدار، چند، چندم، چندمین، و...» همراه اسم بیایند «صفت پرسشی» نامیده می شوند. اما اگر با اسم همراه نباشد

«ضمیر پرسشی» هستند. مانند:

• چه کار خوبی کردی!

صفت تعجبی هسته صفت بیانی

(وابسته ی پیشین) (وابسته ی پسین)

* کدام را دوست داری؟

ضمیر پریشی

* دیدار یار غایب، دانی چه ذوق دارد ابری که در بیابان بر تشنه ای ببارد

صفت پریشی هسته

(وابسته ی پیشین)

درسنامه سیزدهم

*کنایه

- گاهی شاعر یا نویسنده با بیانی غیرمستقیم مقصود خود را بیان می کند و درباره ی موضوعی، پوشیده سخن می گوید. در این صورت از « کنایه » بهره گرفته است. « کنایه » سخنی است که دو مفهوم دور و نزدیک دارد و مقصود گوینده، معنای دور آن است.
- وقتی می گوییم: « فلانی در خانه اش به روی همه باز است. » دو مفهوم باز بودن در ، روی هرکسی و مهمان نواز بودن از آن استنباط می شود که منظور گوینده، مهمان نواز بودن است.
- هریک از عبارات زیر، کنایه است:
- * « دست از پا درازتر برگشتن » کنایه از ناموفق بودن در کاری.
- * « پا را از گلیم خود درازتر کردن » کنایه از خارج شدن از حریم خود و تجاوز به حقوق دیگران.
- * « در پوستین خلق افتادن » کنایه از غیبت کردن.
- * « به تنگ آمدن » کنایه از خسته شدن و به ستوه آمدن.
- * « قند در دل کسی آب شدن » کنایه از بسیارشاد بودن

درسنامه درس چهار دهم

کلمه یا کلماتی که بعد از قافیه در پایان مصراع ها و ابیات می آیند و عیناً از نظر لفظ و معنی یکسان می باشند؛

« ردیف » هستند. مانند:

بشنو از نی چون حکایت می کند از جدایی ها شکایت می کند

* کلمه ی قبل از ردیف، حتماً قافیه است.

قافیه دو کلمه ی پایانی هر بیت است که برخی از حروف آن ها با هم یکسان است. مانند: پرواز – آواز

* اگر دو کلمه ی پایان مصراع ها یا ابیات در تلفظ یکسان ولی در معنی متفاوت باشند، ردیف به حساب نمی آیند، بلکه آن ها را قافیه حساب می کنیم. مانند:

خرامان بشد سوی آب روان چنان چون شده، باز جوید روان

قافیه قافیه

خواجه در ابریشم و ما در گلیم عاقبت ای دل همه یکسر گلیم

قافیه قافیه

(گلیم) در مصراع اول به معنی زیرانداز و در مصراع دوم به معنی گل هستیم، است

درسنامه درس شانزدهم

وابسته های اسم (۴) « صفت مبهم »

به جمله های زیر توجه کن:

(۱) حمید، امروز چندین کتاب خرید.

(۲) همه ی قلم ها را برداشتم.

در گروه های اسمی « چندین کتاب » و « همه ی قلم ها » دو وابسته ی پیشین « چندین » و « همه ی » دیده می شود. این واژگان « صفت مبهم » هستند. زیرا نوع، چگونگی، مقدار و شمار اسم را نشان نمی دهند. در حقیقت صفت مبهم صفتی است که یک ویژگی موصوف را به طور نامعین نشان می دهد. مانند:

چند، بعضی، فلانی، هر، همه، دیگر، هیچ

صفت مبهم، پیش از اسم می آید و وابسته ی پیشین اسم محسوب می شود.

* هیچ راهی نیست کان را نیست پایان، غم مخور

صفت مبهم هسته اسم

(وابسته ی پیشین)

* همه کار ایام درس است و پند دریغا که شاگرد، هوشیار نیست

صفت مبهم هسته اسم

(وابسته ی پیشین)

درسنامه درس هفدهم

هر قوم یا ملّتی دارای زبان خاص خود می باشد. انسان برای ارتباط با دیگران از زبان استفاده می کند. برای بیان مطلبی از زبانی به زبان دیگر، نیاز به ترجمه داریم. به افرادی که کار ترجمه را انجام می دهند، «مترجم» می گویند. درس هایی که در این فصل خواندیم. از ادبیّات کشورهای دیگر هستند که به زبان فارسی ترجمه شده اند.

موفق باشید

درس اول:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

ماورا (.....)	جلال (.....)
کُنه (.....)	نعره (.....)
ریا (.....)	کینه (.....)
دلگیر (.....)	خاطر (.....)
نیّت (.....)	لطف (.....)
طلعت (.....)	دیوان (.....)

۲- جدول زیر را کامل کنید.

فعل	زمان	بن مضارع	مصدر
می خوانیم			
گفت			
می پرسیدند			

۳- مترادف کلمات زیر را بنویسید.

جمال (.....) رحم (.....)

۴- ردیف و قافیه را در بیت های زیر مشخص کنید.

الف) هیچ کس از جای او آگاه نیست هیچ کس را در حضورش راه نیست

.....

ب) تازه فهمیدم خدایم این خداست این خدای مهربان و آشناست

.....

پ) چنان داغ دل، داغ دل دیده ام که حال خود از لاله پرسیده ام

۵- در کدام بیت، آرایه تشبیه دیده می شود؟ دلیل خود را بنویسید.

الف) پایه های برجش از عاج و بلور بر سر تختی نشسته با غرور

ب) ماه، برقِ کوچکی از تاج او هر ستاره، پولکی از تاج او

.....

.....

۶- با توجه به بیت زیر، به پرسش ها پاسخ دهید.

« گلستان کند آتشی بر خلیل گروهی بر آتش برد ز آبِ نیل »

الف) « خلیل » به چه معناست؟ و لقب چه کسی است؟

.....

ب) در هر مصراع، به چه موضوعی اشاره شده است؟

.....

.....

درس دوم:

۱- معنای واژه های مشخص شده را بنویسید.

الف) تو به این زمین طراوت بخشیده ای. (.....)

ب) چون بر آید این همه گل های نغز کامکار؟ (.....) (.....)

۲- آرایه های ادبی را در بیت زیر بیابید و جایگاه کاربرد هر یک را مشخص کنید.

«برق از شوق که می خندد بدین سان قاه قاه؟ ابر از هجر که می گرید بدین سان زار زار؟»

.....

.....

۳- در عبارت زیر، « مشبّه » و « مشبّه به » را مشخص کنید.

« آب به روشنی آفتاب بود و به زیبایی زندگی. »

.....

۴- در هریک از بیت ها و عبارت ها ی زیر، ارکان تشبیه را مشخص کنید.

الف) ملخ حواسی نیرومند دارد و دو پای داس مانند که اشیا را بر می دارد.

.....

ب) فلک، ای دوست به شطرنج همی ماند که زمانیت کند مات و گهی فرزین

.....

۵- در بیت زیر :

« کیست آن صورتگرِ ماهر که بی تقلید غیر این همه صورت برَ بر صفحه هستی به کار؟ »

الف) قسمت مشخص شده، بیانگر کدام صفت الهی است؟

ب) در مصراع دوم، به کدام ویژگی خلقت اشاره شده است؟

.....

پ) ترکیبِ « صفحه هستی » را به یک تشبیه، با تمامی ارکان، تبدیل کنید.

.....

۶- مفهوم قسمت های مشخص شده را بنویسید.

الف) تشنگی و خستگی، او را از پای در آورده بود. (.....)

ب) صدای بال زدن پرنده ای سکوت تلخ مرداب را می شکست. (.....)

درس سوم:

۱- معنای واژه های مشخص شده را بنویسید.

(الف) (.....)
الف) ایران، کشور مردانِ گرد و یلان پُردل است.

(ب) (.....)
ب) ستایشی است پیراسته از هر آلایش.

(پ) (.....)
پ) تو از تبار ایرانیان نژاده هستی.

(ت) هر ایرانی برای بهروزی ایران، از هیچ تکاپوی باز نماند و دریغ نورزد.

(.....) (.....) (.....)

(ث) ایرانیان پیوسته به مردی و داد و دانایی رفتار می کنند. (.....)

(ج) بخوان و بجوی و بپوی. (.....) (.....)

(چ) تیرگی ناخوشتن شناسی را خواهی زدود. (.....)

(ح) آن چه ایران را از دیگر کشورهای نیرومند جهان بر می کشد، فرزانی آن است. (.....)

(.....)

(خ) تو ایران را از بن جان دوست داری.

۲- بن ماضی و بن مضارع هر یک از فعل های زیر را بنویسید.

.....

.....

شناساند:

خواهی ساخت:

.....

.....

.....

.....

بر می افرازیم:

می ستایند:

.....

.....

۳- در عبارت زیر: تشبیهات را بیابید و در هر مورد، «مشبه» و «مشبه به» را مشخص کنید.

«فرزند ایران و بیشه فرهنگ و ادب و اندیشه را، شیر شیران هستی.»

.....
.....

۴- در بیت زیر، بهره گیری از تکرار حرف کلام را

ساخته و سبب و سخن شده است.

«چون هر چه می رسد از دست اوست، فرقی نیست میان شربت نوشین و تیغ زهر آلود»

۵- با توجه به بیت زیر:

«بر خرمن این سوخته دست محبت ای برق! کجا شد نگه گاه به گاهت؟»

الف) به تکرار حرف «.....»، «واج آرایی» یا می گویند.

ب) آهنگ حاصل از این تکرار، چه فایده ای داشته است؟

.....

۶- در ابیات زیر، واج آرایی را بیابید.

الف) چو در سه عضو تو نفع دو عالم است پدید ز دوستان دل و دست و زبان دریغ مدار

.....

ب) بی چاره آن که خاک کف پای دوست نیست ای من، غلام خاک کف پای آن که هست

.....

۷- معنی و مفهوم هر یک از عبارت های زیر را بنویسید.

الف) سر فرود آوردن (.....)

ب) از همگنان سر بر افراختن (.....)

پ) دل باختن (.....)

۸- واژه های « سپند » و « ارجمند » به ترتیب، به معنای و است.

۹- مفرد واژه « یلان »، « » و به معنای است.

درس چهارم:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

فراز	(.....)	استعداد	(.....)
سنجیده	(.....)	خلاق	(.....)
سرشار	(.....)	عیان	(.....)

۲- « نهاد»، « مفعول» و « متمم » را در جمله های زیر مشخص کنید.

الف) خورشید موفقیت بر زندگی امیدواران می تابد.

.....

ب) نیکوکاران، بذر عشق را در دل خود می پروراند.

.....

۳- با توجه به جمله « زندگی، یک سفر است»:

الف) « مشبه » و « مشبه به » را مشخص کنید.

.....

ب) این جمله را با افزودن سایر ارکان تشبیه به آن، کامل تر کنید.

.....

۴- با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

« گفتم که: سوخت جانم از آتش نهانم

گفت: آن که سوخت او را، کی ناله یا فغان است؟! »

الف) منظور شاعر از « آتش نهان » چیست؟

.....

ب) کدام واژه ها، با هم مراعات نظیر دارند؟

.....

۵- با توجه به بیت زیر:

« گفتم که: روی خوبت، از من چرا نهان است گفتا: تو خود حجابی، ورنه رخم عیان است »

الف) این شعر، خطاب به چه کسی است؟

ب) مفهوم کلی مصراع دوم را بنویسید.

.....

.....

۶- در جمله « جوان، از پیران، حکمت می آموزد. » تعداد « » اسم وجود دارد.

درس ششم و هفتم:

۱- معنای واژه های مشخص شده را بنویسید.

الف) جولاهه ای به وزارت رسیده بود. (.....)

ب) کن نیک تأمل اندر این باب. (.....) (.....)

پ) مریدان از پی آن عارف رفتند. (.....) (.....)

ت) باری طعام خوردن خود را می دانی؟ (.....)

ث) خانواده، هنجار، حریم و قانونی دارد. (.....) (.....)

ج) منظره سر سبز، جلوه جمال پروردگار را نشان می دهد. (.....) (.....)

چ) علم و فن، انسان را در مسیر کمال و رسیدن به اخلاق متعالی کمک می کند. (.....) (.....)

ح) اهل هر خانواده، حرمت یکدیگر و اجتماع را پاس می دارند. (.....)

خ) این همه دولت که مرا هست، همه از امیر است. (.....)

۲- عبارت های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) گروه اسمی، یکی از ارکان است. مهم ترین جزءِ گروه اسمی، « » نام دارد.

ب) در جمله زیر، گروه های اسمی مشخص شده، به ترتیب در جایگاه و قرار گرفته اند.

پ) در گروه اسمی « آداب نیکان روزگار»، کلمه « » از بقیه، مهم تر است.

۳- هر یک از کلمات زیر را به کمک یک یا دو جزء دیگر گسترش دهید؛ سپس با گروه های اسمی جدید، جمله های جداگانه بسازید.

الف) فنون

.....

ب) زندگی

.....

۴- در عبارت های زیر، گروه های اسمی و هسته هر یک از آن ها را مشخص کنید.

الف) این روح زلال باران است که جلوه های زیبایش را می بینی.

.....

ب) حکیمان نیز راز حیات و اسرار آفرینش را نمی دانند.

.....

۵- برای کاربرد درست هر یک از واژه های « جزء » و « جز » یک مثال بنویسید.

.....

۶- شکل نوشتاری کدام کلمات با شکل گفتاری آن ها یکسان نیست؟ توضیح دهید.

الف) خواهش - خوش بختی ب) سرفرازی - برخاست

.....

۷- در هر عبارت، « مشبه » و « مشبه به » را مشخص کنید.

الف) اینترنت، پنجره ای است رو به جهان بیرون.

.....

ب) شمع خرد بر افروز در دل و بشتاب با دل روشن به روی عالم روشن

.....

۸- به چه نوع نوشته هایی، ادبیات اندرزی یا تعلیمی می گوئیم؟

.....

۹- « قافیه» را در بیت های زیر مشخص کنید.

الف) بیا تا مونس هم یار هم غمخوار هم باشیم انیس جان غم فرسوده بیمار هم باشیم

ب) شب غم را سحر خواهد دمیدن غم هجران به سر خواهد رسیدن

پ) وعده اهل گرم، نقد روان وعده نا اهل شد رنج روان

۱۰- با توجه به نوشته زیر، به پرسش ها پاسخ دهید.

بهلول گفت: « در آداب خواب، اصل این است که در دل تو بغض و کینه و حسد مسلمانان نباشد و

در ذکر حق باشی تا به خواب روی». جنید دست بهلول را بوسید و او را دعا کرد.

الف) مخاطب این نوشته از چیزی باید پرهیز کند؟

.....

ب) مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید.

.....

پ) نوع عکس العمل جنید نسبت به بهلول، بیانگر چه چیزی است؟

.....

۱۱- «جزء» به معنای « » است و « جز» به معنای «.....»، یا است.

۱۲- کلمه «را» در جمله « پس مریدان شیخ را گفتند.» در معنای « » کاربرد دارد.

۱۳- در میان گروه های اسمی زیر، واژه های « » و « »، « هسته» نامیده می شوند.

« ارزش های اجتماعی جامعه - رسم جوانمردی»

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

فرازنده	(.....)	رخش	(.....)
پندار	(.....)	ثنا	(.....)
خرف	(.....)	چاشت	(.....)
فلان	(.....)	خَس	(.....)

۲- معنای واژه « دولت » را در عبارت و بیت زیر بررسی کنید و آن را با معنای امروزی مقایسه کنید.

وزیر گفت: « یا امیر، این همه دولت که مرا هست همه از امیر است. »

خار بر پشت، زنی زین سان گام دولت چیست؟ عزیزیت کدام؟

.....

.....

۳- در عبارت زیر:

« پنجره های بسته را بگشای؛ از آسمان آبی ، مروارید های زیبا می بارد. »

الف) گروه های اسمی را بیابید و جایگاه دستوری آن ها را در جمله مشخص کنید.

.....

.....

ب) در هر گروه اسمی، « هسته » و وابسته های آن را مشخص کنید.

.....

.....

۴- شکل زیر را با نشان دادن جایگاه واژه های قافیه در قالب مثنوی، کامل کنید.

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

.....

۵- با توجه به شعر زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

شبی یاد دارم که چشمم نخفت	شنیدم که پروانه با شمع گفت
که من عاشقم گر بسوزم رواست	تو را گریه و سوز باری چراست؟
بگفت ای هوادار مسکین من	برفت انگبین یار شیرین من
چو شیرینی از من به در می رود	چو فرهادم آتش به سر می رود
همی می گفت و هر لحظه سیلاب درد	فرو می دویدش به رخسار زرد
که ای مدّعی، عشق کار تو نیست	که نه صبر داری نه یارای ایست

الف) چرا به این قالب شعری، « دوتایی » می گوئیم؟

.....

ب) این قالب معمولاً و است و بیش تر برای کاربرد دارد.

پ) سه اثر مهم فارسی را نام ببرید که در این قالب شعری سروده شده اند؟

.....

۶- در بیت زیر، تشبیه را بیابید و ارکان آن را مشخص کنید.

«لنگ لنگان قدمی برمی داشت هر قدم دانه شگری می کاشت»

.....

۷- با توجه به بیت «کای فرازنده این چرخ بلند/ وی نوازنده دل های نژند».

الف) مقصود از « چرخ بلند» چیست؟

.....

ب) مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید.

.....

۸- در بیت زیر، « پیر » چه چیزی را مایه سربلندی خود می داند؟

«پیر گفت که چه عزت زین به که نی ام بر در تو بالین نه»

.....

۹- معنای واژه های «نظر، عطا، سفتن» به ترتیب، « ، و» است.

۱۰- مصراع « رخس پندار همی راند ز دور »؛ یعنی:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

خرم (.....)	استعداد (.....)
هیاهو (.....)	حکمت (.....)
طراوت (.....)	از قضا (.....)
لیاقت (.....)	رمیده (.....)
سرا (.....)	انیس (.....)
رسا (.....)	زرنگار (.....)
فوق العاده (.....)	سرشار (.....)
شاهد (.....)	

۲- اجرای هر یک جمله های عبارت زیر را در جدول قرار دهید.

«انسان موفق، آینده را می نگرد و از گذشته در می گذرد تا از رنج پشیمانی، آزاد شود.»

جمله	نهاد	مفعول	متمم	مسند	فعل
اول					
دوم					
سوم					

۳- در هر یک از جمله های زیر، « هسته » و « صفت بیانی » را مشخص کنید.

الف) امیر کبیر، خدمات فراوانی برای کشور عزیزش ایران، انجام داد.

.....

ب) تمام بچه های ایران، فرزندان حقیقی من هستند.

.....

پ) میرزا ابوالقاسم فراهانی توانایی عجیبی در حفظ مطالب داشت.

.....

۴- چرا در گروه اسمی « روزگار خوش » واژه « خوش » را صفت بیانی می نامیم؟

.....

۵- کلمات زیر را با صفت های بیانی مناسب گسترش دهید.

نگاه: ذات:

کشتی: نثر:

۶- در کدام گزینه، واژه «چو» ادات تشبیه به شمار نمی آید؟ چرا؟

الف) چو شد فرهاد بر بالای آن کوه دل و جانی به زیر کوه اندوه

ب) چو مرغ خانه به سنگم بزن که بازآیم نه وحشی ام که مرا پای بند دام کنند

.....

۷- در بیت زیر:

«ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد دل رمیده ما را انیس و مونس شد»

الف) « ماه مجلس شدن » به چه معناست؟

۸- در عبارت « شنیده ها را بر کاغذ ذهن می نوشت و در دل تکرار می کرد » تشبیه و ارکان آن را مشخص کنید.

.....

۹- معنی و مفهوم هر یک از عبارت های زیر را بنویسید.

الف) بر سر زبان ها بودن:

ب) دانش دست و پا شکسته داشتن:

پ) دزدکی کاری را کردن:

۱۰- با توجه به متن زیر، علت گریه امیر کبیر چیست؟

« مردی را که طفلش بر اثر آبله مرده بود، به نزد او آوردند. مرد با اندوه فراوان گفت: جناب امیر، گفته بودند اگر آبله بکوبیم، بچه جن زده می شود!» امیر دیگر نتوانست تحمل کند و شروع به گریه کرد.»

.....

۱۱- در جمله « در جاده زندگی با گام های استوار و دیدگانی گشوده گام بردار.» تعداد

صفت بیانی دیده می شود.

۱۲- قسمت مشخص شده در جمله « فاصله آشپزخانه تا مکتب خانه را یک نفس طی می کرد.» یعنی.....

درس دهم:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

تنگنا	(.....)	پُرشور	(.....)
فتوا	(.....)	سجود	(.....)
حیف	(.....)	نیرنگ	(.....)
مرجع	(.....)	جود	(.....)
عدم	(.....)	کرامت	(.....)
امان	(.....)	معطر	(.....)
حکم	(.....)	چمان	(.....)
ندا	(.....)		

۲- با توجه به عبارت زیر، جدول را کامل کنید.

«قائم مقام با استعداد سرشار خود، از مردان نامی شد و برای ایران عزیز، آینده ای

گروه اسمی	هسته	وابسته

۳- « هسته » و « نوع وابسته » ها را در هر یک از گروه های اسمی زیر مشخص کنید.

الف) این آسمان گریان

.....

ب) آهوی گریزپای دشت

.....

پ) خاطرات شیرین زمستان

۴- با توجه به بیت زیر:

« ای هدهد صبا به سبا می فرستم بنگر که از کجا به کجا می فرستم »

الف) کدام واژه ها « جناس » دارند؟

.....

ب) کاربرد آرایه « جناس » چه تأثیری در کلام دارد؟

.....

پ) تشبیه را بیابید و ارکان آن را مشخص کنید.

۵- آیا واژه های مشخص شده در بیت زیر، « جناس » دارند؟ چرا؟

« ده روزه مهر گردون، افسانه است و افسون نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا »

.....

۶- در ابیات زیر، قافیه ها را مشخص کنید.

الف) تا در چمن این سرو فرازنده چمن است چیزی که به دل نگذرد اندوه خزان است

.....

ب) در این سرای بی کسی اگر سری درآمدی هزار کاروان دل ز هر دری درآمدی

.....

۷- با توجه به عبارت زیر، به پرسش ها پاسخ دهید.

« یکی از سرداران زخمی شده بود؛ غار تاریک و غمناک بود. نقاش، تصویر مرغی را کشید و شعری از حافظ نوشت. شعر و نقاشی، کار خود را کرده بود. سردار گفت: من درد را فراموش کردم.

نقاشی تو طبیب زخم های ماست.»

الف) عملکرد و رفتار نقاش، نشان بهره گیری از کدام مهارت های زندگی است؟

.....

ب) درک و استنباط خود را از جمله مشخص شده بنویسید.

.....

۸- در بیت زیر، واژه های و « قافیه » هستند.

« آورد بوی زلف توام باد، زنده باد ز آشتگی نمود مرا شادف زنده باد »

۹- در مصراع « حیف است طایری چو تو در خاکدان غم » منظور شاعر از « طایر » و « خاکدان غم »، به ترتیب « » و است.

۱۰- در بیت زیر، واژه های و « جناس » دارند.

«خوش آمد باد نروزی به صبح از باغ پیروزی به بوی دوستان ماند، نه بوی بوستان دارد»

موفق باشید

درس یازدهم:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

عزت	(.....)	پیکره	(.....)
خوف	(.....)	بنیان	(.....)
پوپک	(.....)	متواضع	(.....)
شکیبایی	(.....)	آیین	(.....)
حماسه	(.....)	مقدس	(.....)

۲- در عبارت زیر:

« بزرگان خردمند، زندگی را در همین لحظه می گذرانند و به دو روزه دنیای ناپایدار دل نمی بندند.»

الف) گروه های اسمی را بیابید.

.....

ب) «هسته» و «وابسته» های آن را در هر گروه اسمی مشخص کنید.

.....

پ) جایگاه هر یک از گروه ها را در جمله مشخص کنید.

.....

۳- در اشعار زیر، کدام ارکان تشبیه، محذوف است؟ سایر ارکان را مشخص کنید.

الف) «... و تو آن درخت گردوی کهنسالی / و بیش از آن که من خوف تبر را نگرانم، تو ایستاده ای»

.....

ب) ای وطن، ای تو نور و ما همه چشم

.....

۴- در سرودهٔ زیر، « مشبّه » و « ادات تشبیه » را مشخص کنید.

«چقدر به اقیانوس می مانی/ برای تو و به خاطر تو / ای پهلوان فروتن! / خدا چقدر مهربانی اش را وسعت داد»

.....

۵- معنی و مفهوم هر یک از عبارت های زیر را بنویسید.

الف) خون دل خوردن (.....)

ب) جان بر کف نهادن (.....)

پ) رنگ باختن (.....)

۶- مفهوم قسمت های مشخص شده در شعر زیر را بنویسید.

« و تو آن درخت کهن سالی/ و بیش از آن که من خوف تبر را نگرانم، تو ایستاده ای»

.....

.....

۷- در گروه اسمی « سربازان شجاع این ملت » واژه های و به ترتیب صفت بیانی و صفت اشاره هستند.

۸- در مصراع «ای وطن، ای تو نور و ما همه چشم» واژه های مشخص شده، رکن

از تشبیه به حساب می آیند.

۱۰- عبارت « و پسران تو / مردان نیایش و شمشیرند.» یعنی:

موفق باشید

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

خَدو	(.....)	نبی	(.....)
اهریمن	(.....)	ولی	(.....)
گوا	(.....)	آز	(.....)
سزا	(.....)	خز	(.....)
اسد	(.....)	خجل وار	(.....)
حاجت	(.....)	اخلاص	(.....)

۲- یک گروه اسمی بنویسید و در آن، کلمه «چه» را به عنوان صفت تعجّبی به کار ببرید.

.....

۳- در جمله زیر، نوع وابسته را با ذکر دلیل مشخص کنید.

« کدام جاده، انسان را به سعادت می رساند؟ »

۴- در بیت « صبح صادق، قدرت کاذب شکست / رشته های دام اهریمن گسست »:

الف) کدام واژه ها تضاد دارند؟

.....

ب) منظور شاعر از « اهریمن » چیست؟

.....

پ) واژه های قافیه را مشخص کنید.

.....

۵- در ترکیب «باد خشم»:

الف) کدام ارکان تشبیه وجود دارد؟

ب) این ترکیب را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید.

.....

۶- با توجه به ابیات زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

گفت: من تیغ ای پی حق می زنم

بندۀ حقّ نه مأمور تنم

شیر حقّ، نیستم شیر هوا

فعل من بر دین من باشد گوا

الف) واژه « تیغ در چه معنایی به کار رفته است؟

.....

ب) قسمت مشخص شده به چه معناست؟

.....

پ) در تشبیه « شیر حقّ»، مشبّه و مشبّه به را مشخص کنید.

.....

ت) مصراع آخر، بر چه نکته ای تأکید دارد؟

.....

۷- در مصراع «در زمان انداخت شمشیر آن علی» واژه مشخص شده، به معنای است.

۸- واژه «اسد» در معنای از القاب حضرت است.

۹- در گروه اسمی «عجب دشت وسیعی!»، کلمه «.....» هسته و وابسته پیشین است.

۱۰- مصراع «رشته های دام اهریمن گسست» به موضوع

درس سیزدهم:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

فضیلت	(.....)	واقعہ	(.....)
عظیم	(.....)	بنیاد	(.....)
جلوہ	(.....)	ولایت	(.....)
تعہد	(.....)	فرزانہ	(.....)
شرافت	(.....)	بسیج	(.....)
رواج	(.....)	رادمردی	(.....)
منش	(.....)	باور	(.....)

۲- در جمله های زیر:

«یک اثر ادبی، رفتار اجتماعی را نشان می دهد. شاهنامه، این اثر بی نظیر، نماینده فکر قهرمان ایرانی است.»

الف) گروه های اسمی را بیابید و هسته آن ها را مشخص کنید.

.....

ب) وابسته ها و نوع آن ها را در هر گروه تعیین نمایید.

.....

پ) گروه های مشخص شده در کدام جزء از جمله قرار گرفته اند؟

.....

۳- در متن زیر، ترکیب های وصفی و اضافی را بیابید و در جدول قرار دهید.

«گشاده دستی و کرامت را از درختان میوه دار بیاموز که در بهار، شکوفه مهر ارزانی داری و خستگان راه را میزبانی کریم باشی و همچون ابر گوهربار، سیراب کننده تشنگان باشی؛ پس فروغ امید را در قلب خود پایدار بدار و نعمت های دلپذیر را شکر گزار و خداوند یکتا را بندگی کن.»

ترکیب وصفی	
ترکیب اضافی	

۴- قسمت مشخص شده در جمله «از گفته او سر میچ»، «.....» یک کنایه است؛ چون سخنی است که دو مفهوم و دارد و مقصود گوینده، معنای آن است.

۵- در عبارت زیر، کدام رکن تشبیه محذوف است؟ سایر ارکان را مشخص کنید.

« ادبیات، آینه فرهنگ و اندیشه یک جامعه است.»

.....

۶- در ابیات و عبارت های زیر، کنایه ها را بیابید و مفهوم هر یک را بنویسید.

الف) پیر گفتا که چه عزت زین به که نی ام بر در تو بالین نه

.....

ب) ایران ما از گستاخی ها و بی رحمی های دشمن، خون دل خورده است.

.....

پ) ایران سرافراز هرگز رنگ نباخت و بر خود نلرزد.

.....

ت) یکی را به سر نهد تاج بخت یکی را به خاک اندر آرد ز تخت

.....

۷- در بیت زیر:

«دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته ات به دو دست دعا نگه دارد.»

الف) کنایه را بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

.....

ب) چرا شاعر از «کنایه» بهره گرفته است؟

.....

۸- در عبارت « سی و چهارمین بهار آزادی»، کلمه « » هسته به شمار می آید.

درس چهاردهم:

۱- معنای درست واژه های مشخص شده را بنویسید.

(الف) بود آن خسرو (.....) بی لشکر و یاور تشنه

(ب) گشت از کلک (.....) فدایی چو دلش دود بلند

(پ) فی المجلس (.....) از من خواست که به او نوشتن یاد بدهم.

(ت) روحیه غالب (.....) اسرای ایرانی، روحیه مبارزه با تنبلی بود.

(ث) خشک گردید هم از دود دل و دیده، دولت (.....)

۲- طبق الگوی زیر، جاهای خالی را پر کنید.

صفت اشاره + صفت شمارشی + هسته + صفت بیانی -> گروه اسمی

..... + + ->

.....

۳- در هر جمله، «گروه اسمی» و هسته آن را مشخص کنید.

(الف) چه هوای دلپذیری است!

.....

(ب) کدام شعر معاصر را می پسندی؟

.....

(پ) دومین دوندۀ قهرمان رسید.

.....

۴- با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

« شد چنان از تَف دل کام سخنور تشنه که ردیف سخنش آمده یک سر تشنه »

الف) ردیف را مشخص کنید.

ب) شاعر برای انتخاب ردیف دلخواهش، چه دلیلی آورده است؟

.....

پ) ردیف، علاوه بر افزایش موسیقی شعر، در هر بیت و انتقال مؤثر است.

۵- بیت زیر را از نظر کاربرد آرایه های ادبی بررسی کنید.

«با لب خشک و دل سوخته و دیده تر غرّفه بحر بلا بود در آن بر تشنه»

.....

.....

۶- آرایه های موجود در مصراع «خامه با سوز، رقم کرد به دفت تشنه» را با ذکر دلیل بنویسید.

.....

.....

۷- در بیت زیر، مقصود از هر بخش مشخص شده چیست؟

« آه و افسوس از آن روز که در دشت بلا بود آن خسرو بی لشکر و یاور تشنه »

.....

۸- با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

«تشنه لب کشته شود در لب شط از چه گناه آن که سیراب کند در لب کوثر تشنه؟»

الف) شاعر، چه کسی را توصیف می کند؟

.....

ب) در مصراع دوم، به چه موضوعی اشاره شده است؟

.....

۹- در بیت «آل احمد همه عطشان ز بزرگ و کوچک/ نسل حیدر همه از اکبر و اصغر تشنه»:

الف) مقصود از «احمد» چه کسی است؟ (.....)

ب) «حیدر» لقب کدام امام بزرگوار است؟ (.....)

پ) از واژه های «اکبر» و «اصغر» کدام معانی قابل استنباط است؟

.....

.....

۱۰- درباره تفاوت معنایی واژه های «بر» در مصراع های زیر توضیح دهید.

الف) غرقه بحر بلا بود در آن بر تشنه

ب) می تپیدی دلشان، سوخته در بر تشنه

پ) بر ورق کرد رقم، بس که مکرر تشنه

.....

.....

۱۱- معنای واژه های «شط» و «رقم کردن»، به ترتیب، «.....» و «.....» است.

۱۲- در مصراع «غرقه بحر بلا بود در آن بر تشنه» آرایه های و دیده می شود.

درس شانزدهم:

۱- معنای واژه های زیر را بنویسید.

بیمناک	(.....)	سنگدل	(.....)
بعثت	(.....)	صعود	(.....)
سدره المنتهی	(.....)	مزدوری	(.....)
بارور	(.....)	گسترده	(.....)
رخساره	(.....)	تابان	(.....)
افق	(.....)	مهیا	(.....)
خیره	(.....)	مشعل	(.....)

۲- در هر یک از عبارت های زیر، گروه های اسمی را بیابید و هسته، وابسته ها و نوع هر یک را مشخص کنید.

الف) مبارزه هر قدر صعب (دشوار)، صعود را ادامه بده، شاید قلّه تنها در یک قدمی باشد.

.....

ب) مهم، این موضوع است که بدانیم در چه راهی گام بر می داریم.

.....

۳- هر یک از گروه های اسمی مشخص شده کدام جزء از جمله به حساب می آیند؟

الف) زندگی، همان چیزی است که تو خود آن را بنا می نهی

ب) من از پیران آموختم که خود، معمار زندگی خود باشم.

۴- چرا واژه «چند» را در جمله زیر ، « صفت مبهم» می نامیم؟

«تاکنون مقاله هایم در چند نشریه ادبی به چاپ رسیده اند.»

۵- در هر یک از اشعار زیر، ارکان تشبیه را مشخص کنید.

الف) دنیا را خیره کردند / با آن که در دستانشان جز سنگ نبود / چونان مشعل ها در خشیدند.»

.....

ب) چهره اش روشن است، چونان خورشید/ قلبش سرخ و روشن است/ چونان سیب

.....

۶- در شعر زیر، کاربرد کدام آرایه های ادبی مشهود است؟ جایگاه کاربرد هر یک را مشخص کنید.

«چهره قدس، درخشان و / رخساره فلسطین پر فروغ و تابان می شود.»

.....

.....

۷- در شعر زیر:

« صیّادش می تواند به شکارش دیگر گونه بیندیشد؛

با خود بگوید:

«اکنون او را رها می کنم،

تا آن گاه که بتواند فلسطینش را

بی غلط تلفظ کند ...

و فردا چون سر کشی کند،

شکارش کنم ...»

الف) مقصود از «صیّاد» چه کسی است؟ ویژگی بارز او چیست؟

.....

ب) مفهوم کنایی « سرکشی کردن » را بنویسید.

.....

پ) مرجع ضمیر «او» چه کسی است و این شعر، بیانگر کدام ویژگی های اوست؟

.....

۸- تاگور، در این سروده، « ماه » را نماد چه کسانی می داند؟

«ماه

روشنی اش را

در سراسر آسمان

می پراکند

و لکه های سیاهش را برای خود نگه می دارد.»

۹- در شعر زیر:

«برای چیدن زیتون مهیا باشید!

در لحظه هایی که درختان زیتون، بارور می شوند

و وطنی زاده می شود در چشم ها

و افقی دیگر نمایان ...»

الف) « زیتون » نماد چیست؟

.....

ب) مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید.

.....

پ) «نمایان شدن افق» بیانگر چیست؟

.....

۱۰- با توجه به سروده زیر، به پرسش ها پاسخ دهید.

«آه، ای لشکریان خیانت ها و مزدوری ها!

هر قدر هم که تاریخ درنگ کند.

به زودی، کودکان سنگ، ویران تان خواهد کرد.»

الف) منظور از قسمت های مشخص شده چیست؟

.....

.....

ب) درباره ارتباط معنایی مصراع آخر سروده مذکور و بیت زیر توضیح دهید.

«بنای ظلم در دوران نماند جهان زین بیش تر ویران نماند»

.....

.....

۱۱- عبارت درست را با ص و عبارت نادرست را با غ مشخص کنید.

الف) در گروه اسمی «همان رزمندگان سربلند»، «رزمندگان»، هسته است و دو وابسته دارد.

ب) همه واژه های «چند، فلان، چه» می توانند در گروه اسمی، «صفت مبهم» واقع شوند.

پ) «زیتون» «چند، فلان، چه» می توانند در گروه اسمی، «صفت مبهم» واقع شوند.

ث) در مصراع «قلبش سرخ و روشن است، چونان سیب» واژه «سیب»، مشبه نامیده می شود.

ج) در شعر «رخساره فلسطین، پر فروغ و تابان می شود» آرایه تشخیص وجود دارد.

چ) در شعر زیر، به ماجرای معراج پیامبر اکرم (ص) اشاره شده است.

درس هفدهم:

۱- معنای درست واژه های زیر را بنویسید.

شفیع (.....)	آوازه (.....)
مواجه شدن (.....)	روا (.....)
فرط (.....)	بیم (.....)
پاس (.....)	سال خورده (.....)
سپری شدن (.....)	کائنات (.....)

۲- یک گروه اسمی بنویسید به گونه ای که واژه های «باهوش»، «سه» و «همان» در جایگاه وابسته به کار رفته باشند.

.....

۳- در هر یک از جمله های زیر، هسته و وابسته های اسم و نوع هر یک را مشخص کنید.

الف) چند بار آن غزلیات پرشور را خوانده ای؟

.....

.....

ب) می دانم فلان درویش، به این دنیای فانی، دل نبسته است.

.....

.....

مفرد	حادثه	مَلّت	دقیقه	حال		
جمع	وظایف				حقوق	اشخاص

۴- در متن زیر:

«روزگار، دریایی است که کشتی زندگانی ما بر روی آن به سوی ساحل مقصود می رود.

این دریایی بزرگ، همیشه در جزر و مد است.»

الف) در هر تشبیه، « مشبه » و « مشبه به » را مشخص کنید.

ب) «در جزر و مد بودن» کنایه از چیست؟

۵- مفهوم هر یک از کنایه های زیر را بنویسید.

الف) از سرد و گرم روزگار خبر نداشتن (.....)

ب) انگشت به دندان گزیدن (.....)

پ) چیزی را پایمال کردن (.....)

۶- با توجه به شعر زیر، به سؤالات پاسخ دهید.

بیفشان از وضو بر رویم آن آب که از غفلت نماند در سرم خواب

به چشم مرحمت سویم نظر کن شفیع آخرت، خیرالبشر کن

الف) مفهوم کنایه «خواب در سر ماندن» را بنویسید.

.....

ب) پیام کلی مصراع اول در بیت اول چیست؟

.....

پ) «خیرالبشر» به چه معناست؟ و لقب چه کسی است؟

.....

ت) شاعر در بیت آخر، چه چیزی را از درگاه خداوند درخواست می کند؟

.....

۷- عبارت های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف) «انگشت به دندان گزیدن» در مفهوم کنایی «.....» کاربرد دارد.

ب) در جمله «روزگار چون باد و ابر، ناپایدار و گذراست» بخش مشخص شده رکن از تشبیه است.

۸- «تعلّل» و «متانت»، به ترتیب، به معنای و هستند.

۹- در گروه های اسمی زیر، واژه های و به ترتیب، «هسته» به شمار می آیند.

«همین عمر عزیر جوان» - «کدام نخلستان پربار؟»

موفق باشید

